

УДК 821.161.2

ВІРА МЕЛЕШКО

(Полтава)

«ГОЛОДНА ВОЛЯ» ПАНАСА МИРНОГО: ОБРАЗ ГОЛОВНОГО ПЕРСОНАЖА

Ключові слова: незавершена повість, проблема справедливості, головний герой, шлях до волі.

Панас Мирний залишив цілу низку незавершених епічних полотен, які цікаві з точки зору порушених у них проблем та образів головних персонажів. До таких творів належить і «Голодна воля» (уперше опублікована лише в 1940 році). Незважаючи на те, що повість залишилася незавершеною, вона становить значний історико-літературний інтерес, бо «найповніше і найглибше... розкриває прагнення селян до волі» [2, с. 25]. Повість ця – гімн волі, волі «як поняттю високому і водночас органічній частині сутності людини» [7, с. 70].

Саме слово **воля** зустрічається на сторінках твору близько шістдесяти разів; його основне лексичне значення тут – звільнення від кріпацтва (протилежне – неволя, рабство). Але Мирний у «Голодній волі» надає йому нових відтінків. У цьому зв'язку можна виділити три смислових ряди:

– перший об'єднує у собі значення волі як свободи, непідвладності: «Хоч воля, хоч смерть», [3, с. 169], «А що, от і діждали волі, от і розв'язалися нам руки» [3, с. 193];

– другий уключає в себе розуміння волі як акта-документа про скасування кріпацтва: «...у сусідньому селі в церкві волю читали» [3, с. 190], «Ходімо прямо до пана, – каже Василь. – Хай дає нам царську волю. Де він її дів?» [3, с. 191];

– третій ототожнює волю з пореформеним життям: «Не такої йому (кріпацтву) ждалося волі» [3, с. 226].

Різне ставлення персонажів до волі зумовлює вибір письменником епітетів для її характеристики. Селянам воля – «золота», «справжня», «людська»; для панів та їхніх лакуз – «дурна», «розбишацька». Оксюморон «голодна» відображає авторське розуміння волі.

Панас Мирний удається до протиставлення 1) головного персонажа Василя Кучерявого і кріпацької старшини; 2) бунтівливої вдачі Василя та покірливості дворових; 3) селянської маси й жорстокого кріпосника Гамзи.

Якщо основна частина селянства просто чекає, коли настане звільнення, якщо кріпацька старшина зжилася із власним рабством, то Василь – це «той раб, що вже усвідомив своє принизливе становище і не може з ним миритися» [5, с. 92]. Прагнення стати вільним керує багатьма його вчинками. Не будучи вільним формально, Василь уважає себе таким фактично. Це у хлопця, певно, від сирітства та від степового життя. Про минуле Василя дізнаємося з монологу-спогаду.

Отже, Василеве бунтарство зароджувалося в дитинстві, розвивалося у степу, де «тільки й прав – права дужого» [3, с. 173], закріплювалося на панському дворі, що мав свої вовчі закони.

Василь Кучерявий уважає за можливе творити суд (насильство). Так, відповідаючи на запитання коханої, чому одні в неволі скніють, а інші розкошують, він звинувачує людей (згадуємо Чіпку з роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?») і додає, що єдиний вихід – це «бити, давити пакосників» [3, с. 183]. Дозвіл на насильство панському кучерові дає життя: самі люди вбивають у юнакові віру в добро («він зостався всюди один з молодим запалом правди та гіркого жалю» [3, с. 174]).

Письменник детально розкриває особливості характеру і вдачі Василя. Вільнолюбство визначає його вчинки. Воля, вільне життя, про які мріє Василь, спонукають до відкритого виступу проти прикажчика Йосипенка та й самого поміщика Гамзи. Кучерявий ніколи не змовчить, почувши зауваження Йосипенка, а завжди дасть дошкульну відповідь. Своїм бунтарством Василь нагадує іншого літературного героя – Миколу Джерю з однойменної повісті І. Нечуя-Левицького. Запальні вдачі Кучерявого та Джері, підсилювані ненавистю до власного рабства, виявляються у фізичній нетерпимості до панських прислужників (прикажчика та осавула), а ця нетерпимість виливається в пряме протистояння. Василь здіймає руку на кріпацького старшину, а Микола замахується серпом на осавула. Повісті «Голодна воля» і «Микола Джеря» художньо відбили прагнення селян до волі, шляхи її досягнення.

Основна мета Василевого життя – воля, а якщо простежити за вчинками кріпака, то можна помітити, що волі парубок хоче не лише для себе. Звідси – ті засоби досягнення справедливості, до яких удається Василь. Один із них – непокора кріпосницьким законам в особі прикажчика та кріпацької старшини, хижаків, яким жилося непогано і до реформи, і після.

Автор у «Голодній волі» показав «розселянювання» селянства (П. Хропко) – зростання в його надрах нових глитаїв. З-поміж кріпаків виділялася своєрідна «аристократія рабів», яку в творі репрезентує прикажчик Йосипенко. Він відійшов від основної маси, став над нею, пристосувавшись до принципів панівних верств. Вірою й правдою служив Йосипенко поміщикові, не забуваючи у той же час і про свої інтереси: крав у свого благодійника, дер із кріпаків. Найдрібніші забаванки та звички пана знав і виконував. Характерний приклад: Гамза любив, як хтось перекиривляє «хохлацьку» мову, і Йосипенко «рубав йому по-своєму твердо, дебело» [3, с. 159]. Часто панський прикажчик удавався до підлості, мерзенних учинків: слідкував таємно за дворовими, підслуховував їхні розмови, а

потім нашіптував їх «володареві»; привозив «баринів» для втіхи дівчат.

Представляючи Йосипенка, Мирний жодного разу не змальовує його зовнішності, зате широко характеризує прикажчика через його мовлення: «крикнув», «читав молитви», «питається», «вимовив, важко зітхнувши», «не своїм голосом залементував», «не переставав ремзати», «сердито одказав», «повів довгу річ». Вуста Йосипенка найчастіше розкриваються для лайки та прокльонів: «поганко, мерзавко», «падло хамське», «волоцюго», «п'янице». Щоправда, це тоді, коли він говорить із селянами і дворовими. Для пана в нього завжди улесливі речі: «Скільки літ, барин, служимо, та хай тому добра не буде, хто покривить душею перед таким паном» [3, с. 189]. Ці та інші художні засоби розкривають основну рису вдачі Йосипенка – підступність. Найповнішу і вичерпну оцінку образів прикажчика дав Є. Кирилюк: «Йосипенко – людина, зіпсована кріпосництвом, панським впливом і оточенням. Це гидка моральна потвора, яка тільки носить людську личину» [2, с. 30]. Смерть Гамзи Йосипенко використовує для власного збагачення: злочинним шляхом викрадає гроші з поміщицької каси. Злочин його подвоюється ще й тією обставиною, що він перекладає вину на іншу людину – хворого сторожа Хомку.

Панас Мирний показує роздвоєність Йосипенка: він і прагне волі, але водночас і тремтить при згадці про неї. Воля йому уявлялася живою істотою, то «як яке страховище», «то, наче добра сестра». Монолог-роздум передає думки Йосипенка, його аргументи за і проти волі. Письменник засуджує облудну мораль раба-прикажчика: для кріпацького старшини невольницьке життя стало нормою, а звільнення потрібне для подальшого збагачення.

Крім Йосипенка, в повісті є й інші представники кріпацької старшини, хоча й згадані епізодично, при нагоді. Моральне єство їхнє розкрито прозоро через лакейське возвеличення поміщика: «Как у такава барина не жизнь?» [3, с. 166]. Найбільший осуд у кріпосницької верхівки викликають розмови селян про волю: «І старшина пішла на всі боки судити безглузде мужицтво, що як зарубало собі на носі волю, то будь вона і голодна, і холодна, і вся в латах чи в дрантях, аби таки воля» [там само]. Прикметна художня деталь: під час свята пани зібралися в будинку, а кріпацька влада на подвір'ї разом з усіма селянами, але на «почотному місці». Мирний, який любить усе уточнити, подати детально, перераховує тих, хто сидить на цьому «почотному місці»: прикажчик із жінкою, «дворник з жінкою, дворецького жінка та садовник» [3, с. 164]. Їхня поведінка, розмови – вияв кріпосницької моралі та псевдоосвіченості. На фоні панських прислужників ще рельєфніше виділяється постать волелюбного кріпака, «першого бунтовщика» Василя.

Таким чином, бунтом проти «володарів-рабів» Василь намагається усунути чинну несправедливість; застосування сили хлопець виправдовує жорстокістю з боку володарів кріпацьких душ.

Наступний шлях (засіб) до невідвладного існування – втеча. Звичайно, той шлях не новий, бо багато кріпаків рятувалися від ненависного рабства втечею. Не новина і для літератури: Назар із повісті Марка Вовчка «Інститутка» заявляє: «Мандрівочка – рідна тіточка»; таємно пішли від пана Микола Джеря, Кавун та

інші селяни (Нечуй-Левицький «Микола Джеря»). Оригінальним є те, що Василь лише виношував план утечі. Не слабкість духу тут виявилася, а сила його характеру: не зміг хлопець залишити в неволі свою кохану. Велике бажання було у Василя «самому собі дати волю» [3, с. 185], але відповідальність за долю близької людини перемагає: «Як він найдорожче для його усього на світі кине домчувати отим катам?» [3, с. 187]. Отже, вільнолюбство героя рівнозначне почуттєві власної гідності, а в одному вимірі з ним перебуває і здатність відповідати за інших.

Василь Кучерявий не лише не мириться з рабським становищем, а й не приймає тих, хто зжився із власною неволею: таким чином автор протиставляє бунт і смирення. Дворовий люд у повісті «Голодна воля» поданий узагальнено, нікого письменник не виділяє, а поєднує спільною рисою – покірливістю. У «Голодній волі» є сцена розваги дворових, під час якої виникає розмова про волю. Завели її приїжджі парубки, інші присутні сміялися з тієї волі, а товстогуба Пріська й зовсім цинічно: «Коли б мені воля, то я б паничів з п'ять до себе прийняла» [3, с. 168]. Та все ж за реготом та жартами виділяються репліки Степана і Мотрі:

«– От уже років з п'ять усі кажуть: воля, воля, та усі й брешуть, – зітхнувши, сказав Степан.

– То вже ж вони щось вибрешуть, – одказала Мотря і як притихла, як засумувала, то вже ніщо її більше і не розважило» [3, с. 168-169].

Часто покірність дворових межує з байдужістю: Василь говорить Йосипенкові правду в вічі, соромить перед людьми, надіючись на їхню підтримку, але «не так дворові звикли» [3, с. 174]. Є з-поміж прислуги і виказувачі-підлабузники: палкі погрози панського кучера на адресу прикажчика передавали тому. За це все «не злюбив Василь дворових більше, ніж Йосипенка» [там само]. На фоні лакейської смиренності ще зриміше виділяється бунтарство Кучерявого.

Для Василя Кучерявого не існує поняття коритися; з будь-якого становища, за його переконаннями, можна знайти вихід, хай навіть плата за нього – життя. Вражаючі слова кидає він тим, хто привіз панові нову дівчину для забави (поміж них – і рідня дівчини): «Ви й пустили? Я б краще задавив її своїми руками» [3, с. 178].

Неодноразово Василь мав намір розрахуватися з власним життям: «Господи! чи довго мені ще мучитись? Чи не краще відразу порішити з собою?.. В конюшні бантини належні, віршовка не обірветься» [3, с. 178]. Монолог-роздум парубка про власну з «лиха та горя» долю глибоко емоційний, пронизаний болем душі. Перед читачем розгортається картина неймовірного бідування кріпака, який замість подяки шле прокляття жінці, котра після смерті матері «взяла його до себе, вигодувала, виростила» [3, с. 177]. Добро матеріної подруги в умовах рабського суспільства залишається не віддяченим. Думки про смерть обростають міркуваннями про те, кому це вигідно, щоб молода людина позбавляла себе життя; потім уява малює картину людської байдужості: «Зійдуться дворові, одчеплять; дехто посміхнеться, дехто скаже: дурний, а дехто: так йому і треба» [3, с. 178]. Зусиллям волі хлопець відкидає думку про самогубство, замінюючи її іншою: «Коли б кого другого повісити... може б, краще було» [3, с. 178].

Безумовно, і вдача у Василя Кучерявого запальна, і характер неспокійний, але Мирний бачить людину в усій багатогранності, а тому його герой одночасно і вдумливий, і здатний до глибоких почувань. Він дійшов висновку, що люди самі винні у своєму рабстві: «звикли з ...ярмом» [3, с. 182]. Чи не підтвердженням Василевих думок є факт обрання старостою громади після скасування кріпосного стану колишнього прикажчика Йосипенка? Як не намагався Василь розворушити селян, переконати, що треба «чеснішого... чоловіка», та споконвічне ярмо не так легко скинути.

Сирота, панський козачок, пастух, кучер-дворовий Василь Кучерявий має тонку душевну організацію: палко і віддано кохає Мотрю, яка сподобалася йому з першого погляду; відчуває красу природи, звертається до неї, як до живої істоти; переймається чужими бідами. Кохання Василя до Мотрі теж уписується в поняття бунту, точніше, воно – виклик умовностям життя. Дівчина – панська наложниця, а значить, панська власність, Василь не зважає на це, бореться за своє щастя, за кохану. Письменник показує основні моменти визрівання і розгортання почуття юнака. Спочатку – проста зацікавленість подією: у панський двір прибули нові люди, з-поміж яких і дівчина Мотря; потім цікавість змінюється занепокоєнням, хвилюванням за долю дівчини; далі в перебіг подій автор вводить ірраціональне – дівочі очі, молоду вроду, біле личко та сльози, як горох. Мирний передає муки серця, розбурханого протилежними почуттями: заплакана, вбита горем дівчина викликає в юнака жаль, а переодягнена «кукла», яку вели в панські покої, – злість. Деякий час потому Василь чув розповіді дворових про нову дівку, що дуже подобалася панові, а їй пан – ні. Образ Мотрі заповнив хлопця: «І вдень він бачить її, наче перед собою, і вночі вона привиджується» [3, с. 195]. Дві випадкові зустрічі змінюються частими, переростають у взаємне кохання. У стосунках із Мотрею найповніше розкривається багатий внутрішній світ героя повісті, його кращі людські риси. Прагнення волі й кохання стають для Василя нероздільними, а тому першими його словами після звістки про скасування кріпацтва були пісенно-захоплені: про радість спільного життя, про те, що є місце для щастя («Вільні – ніхто нам не заборонить» [3, с. 196]).

З панського кріпака-кучера Василь Кучерявий став наймитом у місті, але не втратив зв'язку із селом, переймався його бідами. І тепер, як і раніше, болить йому несправедливість, що одяглася в інше вбрання, стала більш прихованою. Якщо раніше Василь намагався боротися з нею фізично, підіймав руку на представника влади, то зараз наймит прагне розворушити всю громаду, розкрити очі селян на правду життя.

Третьою площиною протиставлення письменник обирає «живучість і незнищеність прагнень поневолених людей до свободи, їхніх заповітних мрій працювати на себе, на своїй землі» [6, с. 18]. У «Голодній волі» селянська маса – повноводна, бурхлива, активна (інша справа, на що спрямований динамізм маси). Поодинокі розмови про волю змінюються сміливими думками і прямими виступами селян: від «...річ про волю не переривалася» [3, с. 178] через «А на осінь люди ще сміливіше заговорили про волю» [3, с. 189] до «Загули горішани. І дворові, і задворові. Зібралось у двір народу» [3, с. 191]. Кріпаки відчули власні

значущість і силу: «Викликай пана. Громада його зове» [там само]. Не окремість, а єдність, згуртованість надає впевненості, позбавляє від споконвічного страху перед паном. Що воля – свято кріпацьке, свідчить така деталь, використана Мирним: «У церкву навалило стільки... і все тобі сірома, сіра, кріпацтво голодрабе» [3, с. 192]. Це вже не іменини дворянського предводителя Гамзи, де в церкві «звісно» було саме панство. Ще одна деталь, яка підкреслює оп'яніння селян волею: вони не примічають незвичайності поведінки Мотрі, котра, побачивши Василя у церкві, «без сорому давай махати рукою» [там само].

Панас Мирний удається не лише до соціального дослідження дійсності, а й до психологічного аналізу поведінки як окремих персонажів, так і групи людей. Біда, горе не завжди викликають сльози – сміх теж може бути своєрідною реакцією на лиху звістку. Цю психологічну особливість помічає і передає письменник: «деякі сміялися», «жартували другі». Психологічний стан радості й захоплення селян, які чують повідомлення про волю, розкривається через відтворення зовнішніх ознак: «...у всіх очі так грають... Всі, поприхиливши голови і затаївши дух, слухають» [3, с. 193].

Воля, хоч і «неповна», прийшла, але залишається земля, точніше, її відсутність. Панас Мирний майже в кожному творі показує, що селянин весь живе однією працею, тобто всім еством зв'язаний із землею. Боротьба за землю – один із сюжетних мотивів повісті «Голодна воля». Для вчорашніх кріпаків земля – об'єкт праці, а необхідність її мати стає рівнозначною життю, звідси любов до землі – це любов до самої праці та її результатів. У «Голодній волі» третя площина протиставлення поглиблюється домаганнями селянами землі.

Пореформена дійсність, як зауважив М. Пивоваров, у Панааса Мирного не протилежна до кріпосницької, вона доповнює її, створює «широку узагальнюючу картину життя», у якому існування «простої трудящої людини стає нестерпним, злиденним і безправним...» [4, с. 149]. Селяни великі надії поклали на волю, але вони не здійснились.

Клопотання селян про землю письменник передає за допомогою невластивої прямої мови, що дає змогу поглянути на проблему зсередини, з позиції тих, хто прагне мати наділи: «Як це так, землю дають, та за неї ще й плати? Хіба ми за сотні рік не заслужили тієї землі?» [5, с. 215]. Риторичні запитання, народно-розмовні звороти «щось не так, щось та не те», звертання «брате» перетворюють короткий відрізок мовлення на широке поліфонічне полотно.

Контрастність між запустінням панського маєтку – «Садок запустів, дорожки позаростали бур'яном, глухою кропивою...» [5, с. 216] – і пишністю кріпацьких городів – «По невеличких огородах, наче сторожі, стояли широколові соняшники, поміж ними, як рута, зеленіли кущі картоплі... Ні бур'янини серед них, ні травини...» [там само] – ще яскравіше підкреслює законність селянських вимог, працелюбство звільнених. Учорашні кріпаки не зловтішалися із занепаду поміщицьких дворич, із незасіяних степів, а журилися тим, що «даремно земля пропадає», але ж – «не наше» [там само].

В авторському відступі, дуже нечастому в творах Мирного, йдеться про наслідки запровадження волі. Час після реформи письменник називає «великою

руїною» – показує злиденне існування селянства – «гололого й голодного», розкриває соціально-етичні погляди сільської бідноти: «Воно (кріпацтво) ждало за свою вікову працю шматка дарової землі» [5, с. 226] – це, за розумінням селян, найвища справедливість.

Панас Мирний розкрив настрої, бажання та сподівання селян. Кожного разу вони, селяни, чогось чекають: кріпаками – волі, вільними – «слушного часу». Письменник, правдиво відтворюючи «отой момент, коли впали були іржаві кайдани з кріпацьких рук, щоб зараз же нарости свіжими...» [1, с. 272], водночас вводить безпосереднього гнобителя селян – Гамзу.

Поміщик, який немилосердно розправляється з кріпаками, має «повен двір дівчат, котрим він, як хоче, так і орудує» [5, с. 183], поміж повітового дворянства здобув шану та повагу, панство його «четвертий раз вибира своїм предводителем» [5, с. 162]. Він уміє тримати люд у покорі: цілий місяць «усмиряла бунтовщиків» викликана Гамзою рота москалів; дівчат із власного «гарему» вигідно влаштував поза двором, віддаючи їх заміж за кучера чи фореятора; церкву вибудував, а попом настановив свого ж кріпака, який «щиро служе панові і перед кріпаками, і перед богом» [5, с. 163]. Єдине, що могло порушити спокій Гамзи, – воля: «... барин і слова волі боявся» [5, с. 165].

Сила таланту Панаса Мирного виражається і в розвінчанні зла через розкриття його антиестетичної природи: Гамза та йому подібні не лише аморальні, а й огидні, потворні. Письменник через художнє дослідження дійсності доходить висновку, що необмежена влада одних над іншими призводить до втрати чи не всіх людських якостей.

Автор-оповідач у «селянських» творах Панаса Мирного підкреслює, що паразитизм панства знищує духовну цілісність людини. Хоча б той самий Гамза: замолоду він спроможний був «дива робити»; умів радіти зі своїх далекоглядних замислів. На початку повісті письменник подає образ ще молодого поміщика через сприйняття ним природи. Звичайно, тільки-но побачену місцину, пізніше названу Зеленою Горкою, або Золотий Горішок, пан оцінює з позицій господарської придатності: «Гарна місцина! – думав, любуючись, Гамза. – На отій поляні та вибудувати дворець з башнями, з шпилями, а кругом по низу розселити кріпацтво» [5, с. 160]. Але може Степан Федорович бачити і відчувати красу природи, милуватися нею. Картина пробудження пралісу – це не авторське враження, а самого Гамзи, який не тільки вловлює зорові образи («легенький туман здіймався сизим димом... миготіло, як на воді, сонячне сяйво» [5, с. 159-160]), а більше звуки природи, її рухи та зміни («сотні солов'їв щebetали по кущах молодого поросту, горлиці туркотали в ліщині...» [5, с. 160]). Бурхливо працює уява молодого поміщика: уже не просто ранкове пробудження лісу перед ним, бачиться йому не схід сонця, а «страшна пожежа»: вогонь немилосердно «жре, поїдає, що стріне на дорозі» [там само]. Отже, важливо для письменника не тільки створити чудові пейзажі на сторінках твору, але й показати, які почуття викликає природа в душі героя.

Гамза глибоко вражений прекрасним краєвидом: «серце билося радістю, його очі горіли, любуючись». Та змилювання не заважає реальним справам – по-

міщик вирішує оселитися на цьому чудовому місці зі службами та кріпаками. Сказано – зроблено.

Відчуття вседозволеності перетворює Гамзу на жорстокого звіра, який не зважає ні на кого і ні на що. Звіриному єству відповідає портретна характеристика: «... здоровенний дідуган, товстий, червономордий, високий» [5, с. 162]. Боялися володаря Золотого Горішка і кріпаки, і прикажчик Йосипенко, і навіть повітове панство («як той орел надзира над своїм гніздом, так Гамза над повітовим дворянством» [там само]). «Образ Гамзи, – зазначає М. Пивоваров, – змальовано в сатиричному плані. Основний художній засіб, за допомогою якого письменник розкриває внутрішню сутність та діяльність цього типа, – іронія» [4, с. 146]. Сатира (іронія) служить і для розвінчання тваринної моралі поміщика: Гамза оцінює явища не за їхньою об'єктивною цінністю, а їхньою корисністю, у його практичній діяльності бракує ідеї добра. Гарна місцина – для панської садиби, молоді вродливі дівчата – для задоволення поміщицьких бажань, селяни-кріпаки – лише робоча сила.

На відміну від Гамзи, який не здатен поставити себе на місце інших, Василь Кучерявий залежить і від тих, кому він потрібен. Василь підтримує свою кохану, відстоює інтереси всієї громади – виступає за щастя людей, котре можна досягти ціною його (Василя) страждань. Отже, у цьому виражається висока моральність головного героя повісті «Голодна воля».

Мирний у «Голодній волі» порушив проблему моральної та духовної відповідальності людини за характер свого життя і долю близьких. Зміст твору позначений пошуками відповіді на цілком конкретні питання, зокрема на питання: що таке людина з усіма своїми почуттями, мріями, сподіваннями й бажаннями? У Панаса Мирного герої (Василь Кучерявий, Мотря) не миряться зі своїм становищем, усвідомлюють, що справедливість – основа їхнього (і загального) щастя. Хоча вчинки персонажів до певної міри викликані зовнішніми обставинами (кріпосне ярмо), але наявні мотиви внутрішнього характеру (робити добро вільно). Чинники внутрішнього змісту визначають моральну вартість дії людини. Василь чинить справедливо навіть тоді, коли від зробленого не має особистої вигоди (намагання пробудити свідомість громади). Він, вступаючи в боротьбу зі злом, не перетворюється на кривавого месника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єфремов С. Панас Мирний / Сергій Єфремов. – К., 1928. – 290 с.
2. Кирилюк Є. Недрукована повість Панаса Мирного «Голодна воля» / Євген Кирилюк // Літературна критика. – 1940. – № 1. – С. 25.
3. Мирний П. Голодна воля / Панас Мирний // Зібрання творів : у 7 т. / Панас Мирний. – К., 1971. – Т. 5. – С. 3–421.
4. Пивоваров М. Панас Мирний : життєвий і творчий шлях / М. П. Пивоваров. – К. : Дніпро, 1965. – 325 с.
5. Сиваченко М. Є. Корифей української прози. Нарис творчості Панаса Мирного / М. Є. Сиваченко. – К. : Наук. думка, 1967. – 216 с.
6. Хропко П. Панас Мирний / П. П. Хропко // Твори : у 2 т. / Панас Мирний. – К., 1981. – Т. 1.
7. Черкаський В. М. Художній світ Панаса Мирного / В. М. Черкаський. – К. : Дніпро, 1989. – 351 с.

ВЕРА МЕЛЕШКО

«ГОЛОДНА ВОЛЯ» ПАНАСА МИРНОГО: ОБРАЗ ГЛАВНОГО ПЕРСОНАЖА

В статье рассматривается неоконченная повесть «Голодна воля» Панаса Мирного как произведение, которое раскрывает проблему судьбы человека в условиях общественной несвободы. Автор акцентирует внимание на содержании и художественных особенностях образа главного героя повести Василия Кучерявого, который ведет борьбу с собственным рабским положением. Также раскрывается специфика связи между главным персонажем и другими образами «Голодної волі» с точки зрения воля – неволя.

Ключевые слова: *неоконченная повесть, проблема справедливости, главный герой, путь к воле.*

VIRA MELESHKO

«THE HUNGRY FREEDOM» BY PANAS MYRNUY: THE FIGURE OF THE MAIN CHARACTER

The article reviews the unfinished tale «The Hungry Freedom» by Panas Myrnyuy like a composition that performs the problem of human destiny in the conditions of common absence of freedom. The author concentrates attention at the substance and features of Vasyl Kucheryavny like the main character of the tale, who fights against his slave position. Also the author shows the special link between the main character and the other characters of «The Hungry Freedom» from the free-slave of view.

Key words: *the unfinished tale, the problem of Justine, the main character, the way of freedom.*

Одержано 26.06.2013 р.